18

VENÆ SECTIO PRÆSERVATORIA,

DISPUTATIONE INAUGURALI

PRÆSIDE

FRANCISCO SCHOENMETZEL,

PHILOSOPHIÆ ET MEDICINÆ DOCTORE, INSTIT. ET ARTIS OBST. PROFESS. PUBL. ET ORDINAR. NOSOCOM. MILITAR. MEDICO

IN ANTIQUISSIMA HEIDELBERGENSIUM ACADEMIA

EXPOSITA

AUCTORE

FRANCISCO KILIAN, Bingenſi,

MED. LAUR. CANDIDATO, AA. LL. ET PHILOS. MAGISTRO,

DIE 20 XBRIS ANNO MDCCLXXI.

Typis Joannis Jacobi Hæner, Typographi Aulico- Academici.

Tollatur abuſus,
Maneat uſus.

SERENISSIMO
PRINCIPI
JOANNI XI.
S. R. I. PRINCIPI
DE
SALM-KYRBURG,
SYLVARUM, RHENI, RENEBERGÆQUE COMITI, L. B. IN VINSTINGEN, DOMINO IN WILDENBURG, FLOHNHEIM, TRONECKEN, DIMERINGEN, WOERSTAT, ET UFFHOFFEN, L. B. DE LEUTZE, DITIONIS SIENENSIS DOMINO,

DOMINO DOMINO AC MECÆNATI SUO CLEMENTISSIMO.

SERENISSIME
S. R. I. PRINCEPS
DOMINE DOMINE
CLEMENTISSIME!

Ut *glorioſo nomini* TUO *Theſes haſce inſcribere, meque totum* TIBI *conſecrare præſumerem,* PRINCIPALIS TUUS, *quo Litteratos præprimis complecteris, favor ſuaſit,* SERENISSIME PRINCEPS! *magna nonniſi & illuſtria, fateor,* TE *decent, exiguas tamen haſce pagellas gratioſo oculo intueri non dedignaberis, ſolis immitatus indolem, qui, dum montium cedrorumque vertices inaurat, tenues quo-*

que

que ſubmiſſis in vallibus plantas radiorum ſuorum ubertate beat. Ut hæc auderem, animum erexit PRINCIPALIS TUA *Clementia Sapientiæ conjuncta, qua non oblati tenuitatem muneris penſitare, ſed voluntatis affectuſque pietatem approbare conſueviſti.*

Suſcipe ergo SERNISSIME PRINCEPS! *primum laborum meorum fructum, quem devota mente* TIBI *deſtinare, deſtinatum conſecrare, conſecratum*

TIBI

TIBI offerre & dedicare concupiſco, e planta venit, quæ majora nondum fert, excreſcens TE *protegente in arborem forte plura geram*

PRINCIPALIS SERENITATIS TUÆ

Clientum infimus
Franciſcus Kilian, Bingenſis.

L. B.

Ne multum novi, Lector Medice, exſpectes, quæ enim hic congeſta, alibi paſſim, ſtudium enim hoc noſtrum erat, dicta reperies. Quod autem in re notiſſima fuſior forte tibi videar, in malam mihi ducere partem noli. Plura profecto in praxi, & tibi notum erit, indies occurrunt, quæ docile æque publicum, ac expertum expoſcunt Medicum: quare, ſi quas opiniones, quæ praxin difficilem reddunt, per publicum diffuſas, reperire licet, harum correctionem moliri non inutilem Laborem cenſemus. Cum autem haſce huic Labori pagellas deſtinare placuit, quod præſenti occaſione per publicum diſtributæ a Lectoribus etiam non Medicis legi poſſint, quæ hic occurrunt non ſolis ſcripta Medicis, aſt noſtro amantiſſimo quoque publico habeantur. Duo autem hic præſtare animus eſt, primum, ut, cum ex hiſce appareat, quam facile ſanitas labefactari poſſit, ſanitatis melior, non modo cura habeatur, verum ne illi, quibus infirmior ob vitæ rationem ſanitas eſt, notiſſimo forſan ſeducti adagio (medice vivere, miſere vivere.) Medicorum conſilia

vel

vel aſpernant, vel negligant, quippe tutius & facilius imminentes avertuntur morbi, quam præſentes curantur: Alterum, ut, cum V. ſectionem præſervatoriam atro notatam colore metuamus, utiliſſimum hocce ſanitatis præſidium & rationi conſentaneum & optimis omnium temporum Medicis uſitatiſſimum oſtendamus. Ad hæc, ſi noſtræ pagellæ vel minimum conferre poſſint, famam, quæ novitatis ſtudio comparatur, lubentiſſime mittimus.

Quodſi autem & hic quædam reperias, quæ, quod Stahlii, cujus merita nullus in praxi verſatus Medicus aſpernabit,, ſententiam tueri videantur, ad Medicos ſcripta intelliguntur, nos cum ſauvagio a Stahlianis æque ac Mechanicis, ſi rem accuratius centemplatus ſis, diferre percipies. Hi animæ, illi organizationi ſeu mechaniſmo omnia tribuunt, nos qui ſenſibilitatem, quam ſoli materiæ adſcribere merito hæſitamus, omne animare corpus vivum deprehendimus, illam partim menti, partim corpori deberi opinamur, quorum miſcella (ſit venia verbo) principium ſentiens conſtituere nobis vedetur Vale.

DE

DE
VENÆ SECTIONE
PRÆSERVATORIA.

Indubitata quodſi præcipuorum omnis ævi Medicorum fuerit opinio, quod & leviſſima remedia cunctanter nunquam ſint adhibenda, cum talia, quæ vires vitales aggrediuntur, in uſum veniant, prudentia in adminiſtrandis opus erit longe maxima. Siquidem ea virium eſt præſtantia vitalium, ut ſanitatem non modo ſuſtineant, verum ipſa cum illis vita periclitetur: quod enim elater horologio eſt, quo infirmato aut rupto illud vel depravatur vel conſiſtit, hoc illæ vires ad vitam conferunt: Verum quis omnia quæ nocere poſſunt, atque ab imprudentibus adhibita, ſæpius detrimento ſunt, remedia reſpuat? ſectator enervatæ artis Medicus nunquam profiteri illam pro dignitate valebit. Siquod autem novimus remedium, quod vires afficiat vitales, imo in univerſum agat corpus, V. ſectione potentius nullum habemus cognitum: cum enim per V. ſectionem vaſa depleantur, atque imminuatur cruor, inde laxantur

Differt. momenta,

ſolida, cordis ac vaſorum actio moderatur, liquidique nervei ſcaturigo imminuitur, qui fieri aliter non poterit, quam quod illius effectus in vires vitales totumque corpus diffundantur. Quare uti mirandos omnino effectus in quamplurimis præſtat malis V. ſectio, ſic male adminiſtrata incredibile ſæpius damnum infert; quo factum fuiſſe videtur, quod, qui V. ſectionis virtutem experientia compertam haberent, incauti hanc nimiis attollere laudibus, alii vero imminentes ab illa noxas cum perpenderent, meticuloſi nimium hanc plurimum ſuſpectam reddere non dubitarunt. Itaque ſi ullius remedii uſus expoſcat modum, quod ille in V. ſectione adhiberi debeat, nunquam non ſatis commendandum exiſtimamus. Aſt utiliſſimum lice hoc argumentum nuperi generalius perſpicaciſſime diſquiſitum fuerit, ut juxta omnem illud inveſtigare ambitum inutile habeamus; attamen, an inter prophylactica, de quo altercari videtur, V. ſectio ſit numeranda ſpecialiori ſubmittere diſquiſitioni, laborem haud inutilem cenſemus.

Confer V. ſectionis veram indicationem Præſide clariſſ. Gattenhoff.

Differt. diviſio.

Hæcque ut diſquiſitio ordine poſſit inſtitui, primum prophylaxeos neceſſitatem diſquirere, illamque ex ipſius ſanitatis conſideratione eruere liceat, queis perpenſis ſumma V. ſectionis prophylacticæ utilitas melius patebit.

Sanitatis conſiderat:

Cum cordis ope circuitus ſanguinis continuatur aut ab accedente ſtimulo vel inchoari vel renovari poteſt, vivere tum animal dicitur. Verum non vitam ſolum in producendis natura animalibus intendit, ad communem cum quodlibet finem deſtinaverit, tali id conſtructum artificio oportet, ut ſuam omnem deſtinationem poſſit aſſequi. Eſt propterea cuilibet conveniens duratio, eſt conveniens in ſubeundis agilitas ac aptitudo in muniis, eſt conveniens in illis præſtandis conſtantia, quæ ne tam facile deficiant, adeo mire diverſas corporis partes efformavit natura, atque coordinavit, ut omnes non modo mutuum ſibi ſubſidium ferant, verum ſingulæ ad totius conſervationem conſentiant.

Quod

Quod omnibus natura animalibus liberaliter conceſſit, hoc animalium præſtantiſſimo homini non denegavit. Vitæ cor, vaſa majora atque pulmo præſunt, horum enim ope ſanguis præparatur, ac circulum ſuum abſolvit; totius conſervationi viſcera abdominalia præſunt, quod horum ope novus continuo humor elaboratur, qui liquida omni momento exhalantia renovat, attritisque applicatus ſolidis illa conſervat: huc collatoria quoque illa ſpectant, quorum ope noxium atque ſuperfluum e corpore eliminatur. Motui præſunt muſculi, qui nervorum ope cum principio ſentiente conjuncti ex principii illius vel libera vel neceſſaria determinatione diverſos motus corporis producunt. Ex cerebro omnes prodeunt nervi, a quibus organa ſenſuum tam in quam externorum energiam ſuam obtinent. In cerebro denique ſubtiliſſimum illud liquidum conficitur, quod per nervos ad intima quam plurimarum partium ſtamina delatum, his vim ſe movendi, ſenſibilitatem, atque irritabilitatis Materiem ſuppeditat. Quo ſenſus tam in quam externi vigorem ſuum obtinent.

eſt omnium partium conſenſus.

Cor itaque pulmo & vaſa majora dum actione ſua omnem animent machinam, ipſa quoque motui muſculis proprio vim debent, ſuam muſculi actionem influenti liquido nerveo, ſuam liquidum illud elaborationem cerebro, determinationem ſenſibilitati, totam autem conſervationem liquidis in vaſis a viſceribus elaboratis; quæ omnia vero cum ex integritate cerebri & nervorum & copia humoris ad caput delati proveniant, cordis actionem iterum agnoſcunt, adeoque dum ſolida corporis humani fluida elaborant, ipſarumque motum continuant & robur & integritatem & vim ſolidis conciliant fluida: mutuum autem utrorumque commercium, ſentiens in corpore principium ſuſtinet, cujus ope illud dirigitur. Mirabilis ille partium conſenſus, cum aptum reddat hominem, qui naturæ inſtituto ſatisfaciat, hominis perfectionem conſtituit, quæ generaliſſimum ſanitatis conceptum involvit. Generalior autem eſt illa ſanitatis conſideratio, ad Medi-

cum viventis hominis corpus tantum ſpectat, quod quam diutiſſime ut conſervet integrum, annitatur: ille ergo corporis humani ſtatus, in quo omnes actiones & functiones corpori humano convenientes vel debite peragantur vel peragi poſſunt, Medico ſanitas dicitur.

Principia ſanitatis. Ad hunc corporis ſtatum autem certa quædam ſolidorum ac fluidorum diſpoſitio, ſentiens principium, res extra corpus poſitæ, quarum tamen uſum vitare haud poſſumus, potiſſimum conferre videntur. Cum corpus noſtrum ex fluidis ſolidisque partibus conſtet, vitaque a reciproca diverſorum horumce corporum actione ſubſiſtat, quo perfectius utraque ſuas in ſe invicem vires exerant, eo major totius perfectio, vita perfecta erit, in quo ſumma ſanitatis eſt; ut autem diverſa hæcce in ſe invicem debite agere poſſint, ex ſolidis æque ac fluidis diverſæ requiruntur conditiones, quorum ope hæ actiones debite perfici poſſint.

Conditio communis. Ex his conditionibus quædam partim & fluidis & ſolidis communes ſunt, quo ſpectat elementorum conveniens miſcela, huic enim ſolidorum ac fluidorum terminos debemus, hac immutata fluida ſolidam, uti ſolida fluidam induere naturam videntur. Conditiones ſolidis propriæ. Partim proprie illis conveniunt; ad ſolida ſpectant ſtructura, ex qua conſiſtentiam, rigiditatem, laxitatem, tenſionem, partium magnitudinem, continuitatem, contiguitatem, ſitum & mobilitatem habemus. Spectat elaterium, quæ eſt proprietas ſolidi, qua preſſum aut diſtractum ſe reſtituit: His autem ſolidi robur debemus, quo flexum, vel diſtractum ſe contrahit, vel flexioni vel diſtractioni & fracturæ reſiſtit, quæ ſunt omnium actionum a ſolidis præſtandarum fundamenta. Conditiones fluidis propriæ. Ad fluida autem quantitas, craſis, & fluxilitas potiſſimum ſpectant. A quantitate conveniente omnia vaſa ac ſolidorum interſtitia debite replentur. Columnarum liquidi continuitas ſubſiſtit, vires fluidorum abſolutæ proveniunt. A debita craſi, blanda illa humorum indoles eſt, qua minima vaſa absque eroſione permeare

meare poſſunt, propria ac peculiaris illa cuilibet humori indoles eſt, a qua diverſa in corpore præſtantur, atque quod quilibet humor ſuis in vaſis contineatur. A fluxilitate demum facilis ille per omnia vaſa motus dependet. Atque cum ex hiſce & ſolidorum & fluidorum actiones reciprocæ veniant, quæ actionum integritatem ac propterea vitam perficiunt, quod ad ſanitatem conferant, nemo in dubium vocabit.

Verum fruſtra conditiones hæ diverſæ in corpore noſtro ſummo cum artificio diſperſæ forent, niſi principium quoddam, inertem movens materiam, illi inditum foret, fruſtra, cum ipſa machinæ compoſita nimis ſtructura obſit, niſi principium mox omne noxium removens illi præfixum, hæc tam mirifice foret combinata. Eſt principium ſentiens in corpore.

Senſus principium corpori vivo ineſſe nemo negat, cui enim alio principio irritabilitatem & ſenſibilitatem ab Hallero elegantiſſime ſtabilita adſcribamus? cum enim *contractiones*, juxta GAUBIUM * *irritamentis minime reſpondeant, nec in ſolido vita deſtituto producantur, irritamenta, occaſiones duntaxat nec veræ contractionis cauſæ ſunt*; quapropter juxta illum duas in ſolido vivo concipere facultates licet, alteram ſentiendi, qua ſtimuli actionem ſuo quodam modo percipit: alteram movendi, qua ſeſe contrahendo vim vi opponit. Hoc autem omnes producere motus atque ſanitati præeſſe ſuadet ratio & innumeræ obſervationes confirmant; quodſi enim facultatem ſentiendi propius contemplemur, illa componi ex affectione nervorum & perceptioue illius affectionis videtur. Perceptionem nervis tanquam materiæ adſcribere non poſſumus; Ex mentis itaque cum nervis incognito nobis commercio facultas ſentiendi proficiſcitur; quod nobis principium ſentiendi audit. Verum & nervi motuum organa ſunt, in quibus niſi liquidum nerveum moveatur, omnis ſolidorum motus perit, idem itaque commercium facultatem quoque movendi producit. Movendi itaque & ſentiendi facultas ab eodem principio pendet; præterea motus

Principium ſentiens omnes motus in corpore producit.

*Confer Gaub inſtitut. Patholog. pag. 72 & 73.

vel ſpontanei vel liberi cum nonniſi in ſolido vivo fieri poſſint, vita autem facultatem ſentiendi inferat, quæ a principio ſentiendi proficiſcitur, omnes motus in corpore noſtro ab hocce principio produci affirmare licebit. Et profecto ſi materiam omnem inertiſſimam conſideremus, corpus autem noſtrum quamdiu vivit, continuo animatum motu; anne aliud hujus motus principium, ac ſentiens, motus hoſce excitans admittamus? deme cordis nexum cum nervis, qui ſenſationum inſtrumenta, deme ſanguinem, quo ſenſus in corde excitetur, illius motum cohibebis: Quodſi autem a motu ſanguinis omnium motus humorum dependeat, ab illo autem non modo vita ſed & ſanitas ſubſiſtat, qui fieri poterit, ut cum principii ſentientis influxum in motum humorum admittere debeamus, illi ſanitatis præſidium denegemus? hocce principium autem ſanitatem revera & vitam tueri innumeræ obſervationes probant; magnum vitæ periculum immineat, & maxime imperterritum ad medullam usque frigidus penetrabit horror, cum noxium occupat ventriculum, atque rejicienda vomitu materies, non ventriculus modo contrahitur, inſpiratur aër, thorax diſtenditur, contrahitur diaphragma, ſtringuntur muſculi abdominales in regione epygaſtrica, os diducitur, & appertura narium poſterior & epyglotis clauduntur, qui fit, ut tot actiones in unam ventriculi actionem conſpirent? nervos, vaſa, celuloſæ communionem incuſas, ſed cur aliæ partes, quibus idem conſenſus non afficiuntur, cur inter tot actiones, quas producere narratæ prius partes valent, illæ tantum inſtituuntur, quæ ventriculi actionem promovent, & quid quæſo de alimenti & potus neceſſitate nos monet? quid ad excrementorum excretionem nos incitat? quid nobis, ut a frigore & calore caveamus conſiliat? quid immodicum corporis exercitium moleſtum nobis reddit? cui ſomnum & vigilias debemus? unde omnes illi motus, qui ad illa, quæ bona nobis vel mala videntur, tam vehementer incitant vel retrahunt? principio exquiſitiſſime

Principium ſentiens ſanitati præeſt.

ſen-

ſentienti ni hoc debeamus, cui tribuendum neſcio. Atque ſi elegantiſſime expoſitas a Gaubio vires naturæ medicatrices perpendamus, cui alio illas adſcribamus principio? deme ſenſui inſtinctum, quantum in explicandis hiſce phænomenis deſudabis. Neque eſt, quod ex defectu imperii vel conſcientiæ hæcce principio ſentienti potentia denegetur; ſola conſuetudo actionum manifeſte librarum conſcientiam aufert; in terram decidens inſcius brachia extendit, oculos offende digito mox palpebræ clauduntur, & ſomno ſepultus ad eum inſcius ſitum ſe componit, qui commodior eſt, quam malos eradicare habitus difficile ſit, omnes moraliſtæ norunt: quod autem omnes actiones libero animi imperio non ſubjaceant, ne mireris, voluntas actiones cognito ex motivo tantum inſtituit, quæ inſtinctu producuntur, cum ex ſenſu fiant, neceſſario fiunt, neque omnium perceptionum conſcientia eſt neceſſaria ſola intellectui conſcientia convenit, & quomodo illa deficiente clara perceptione fiet?

Aſt dum ſentiens principium corporis conſervationi accuratiſſime invigilat, ne magna ex parte mollis ac ingentes affrictus ſuſtinens machina brevi depereat, ut quamplurima in conſervationem ſui corporis impendat neceſſe eſt, horum quædam in ipſo corpore fiunt, quædam exterius accedunt.

Res externæ ad ſanitatem conducentes, ad quas inſtinctus incitat.

Alimentorum neceſſitas cuilibet experientia innoteſcit, & quæ ad corporis integritatem conferant, Medicis notiſſimum eſt; alimentis enim in chylum immutatis reparatur ſanguis, ex quo tot humores ſecedunt, ab aceſcente chyli indole corruptio ſanguinis præpeditur, blanda atque viſcida indole ſanguini non conſiſtentiam modo debitam conciliat, verum acriores illius particulas involvendo blandum inde format humorem, intimæ cujus particulæ æqualiter mixtæ exiſtunt, ex quo ſuccum illum natura præparat, qui ſolidis partibus continuo applicatus illam, quam omni momento patiuntur ſubſtantiæ deperditionem, reſtituit.

Po-

Potus in chyli omniumque humorum dilutionem, majorem tenuitatem, faciliorem per vaſa minima circulum inſervit, aquoſus acriora ſolvit, illaque cum ſuperfluis per convenientia eliminat organa, fermentatus præterea oleoſis demulcet, particulis ſpirituoſis pauliſper ſtimulando vim vitalem & cum illa omnes inde pendentes excitat actiones, quæ perfectius propterea abſolvuntur.

Aër inſpiratione in pulmones ductus iter ſanguinis per pulmones expedit, illius calorem imminuit atque raritatem condenſat, in ventriculo & inteſtinis alimentorum ſolutionem juvat, harumce partium actionem ſuſcitat, & cum chylo ad humores deductus exteriori admoſphæræ preſſioni reſiſtit, cumque ſucco nutritio ad partium intimam compagem delatus minimarum cohæſionem particularum promovet, diverſis applicatus ſuperficiebus perſpirabilem ſugit materiem, atque foras trahit, exteriori corporis ſuperficiei firmitatem & reſiſtentiam contra aëris interni ac liquidorum nixum ſuppeditat.

Actiones quædam ad ſanitatem neceſſariæ quæ licet liberæ videantur maxima ex parte ab inſtinctu reguntur.

Inter ea quæ a libera quidem determinatione pendere videntur, quorum tamen neceſſitas non minus naturali quodam ſtimulo urgetur, cum ad ſanitatem quamplurimum conferant, exercitium corporis ac quietem, ſomnum ac vigiliam atque excretiones referimus, nam exercitio corporis circulus humorum per omnia vaſa & præſertim venoſa, contextum celluloſum atque in abdominalibus præcipue promovetur, humores attenuantur omnes, & quilibet intimius miſcetur, excretio, omnes ſecretiones melius abſolvuntur, nutrientes firmius apprimuntur particulæ, quo majus robur ſolidis & major corpori vigor accedunt.

Quiete liquidiſſimarum jactura partium imminuitur, his facilior inter ſolidorum ſtamina acceſſus conceditur, ſolida minus atteruntur, facilius liquidum reparatur nerveum, rarior totius corporis contextus fit, quo partibus major mobilitas ac flexibilitas atque ad motum aptitudo conciliatur. Atque quæ bona in corpus ex quiete redundant, ea longe perfectius in ſomno contingunt. Omnia tam

tam internorum quam externorum ſenſuum organa cum ſubſiſtant, hæc ea lege optime reparantur. Æqualior cum fiat per omnes partes humorum circulus, pulſus fortior & reſpiratio profundior ſit, non modo ſanguis ipſe melius elaboratur, verum cum attritus ob defectum exercitii corporis in vaſis minuatur minimis, & omnes vitalibus exceptis, actiones ſiſtantur, humores undique æqualiter diſtribuuntur, blandiores manent, imminuitur perſpiratio, quo fluidiſſimum humorum, ſucco refertum nutritio, ad omne corporis punctum quam commodiſſime defertur; Unde vaſorum & molioris ſubſtantiæ repletio, ipſaque nutritio melius perficiuntur.

A Vigiliis autem ea inprimis ad ſanitatem commoda proveniunt, quæ partim ab exercitio corporis, partim a liberis illis actionibus dependent, queis cuncta nobis bona, quæ in noſtri conſervationem utilia videntur, comparare, mala autem removere poſſumus: Bona, quæ eo avidius petimus, quod inſtinctu quodam cæco ad hæc abripimur; Mala, quæ eo reformidamus magis, quod tota illis natura obluctatur: Hic appetitus, hæc averſatio pathemata animi dicuntur, juſtum quorum moderamen, eo magis ſanitati prodeſſe neceſſum eſt, quod noſtram incolumitatem pro fundamento habeant. Atque humana ex hactenus dictis machina, cujus artificioſam nemo non admiratur ſtructuram, ſuam obtinet integritatem, ſuisque ſubeundis functionibus par redditur.

Principia ſanitatis & morborum principia ſunt.

Verum ea ipſa, quæ ad noſtram conferunt ſanitatem & morborum principia continent, quæ nocentium interventu potentiarum evolvuntur, (ſemina morborum Gaubio dicta) hæc ſeorſim in ſolidis atque in fluidis diffuſa, hæc ex reciproca utrorumque actione exſurgere, hæc ab ipſo ſentiente fæcundari principio, atque ab iisdem, quæ exterius accedentia inſerviunt, evolvi reperimus.

Principia morborum ex ſolidorum & fluidorum condi-

Pendet conſiſtentia ſolidorum a numero molecularum terreſtrium ſolidum ingredientium, a glutine has jungente. Glutine aquoſis diluto, particularum nexus laxatur, & nimia

tione prædi ſponentia di-ſta.

mia inducitur mollities, aucta ſub eodem volumine terreſtrium copia, ſolidum condenſatur, atque durius redditur, inde motui impreſſo vel juſto minus vel magis reſiſtit. Ob partium integritatem fiunt vulnera, fracturæ, ulcera. Ob illarum ſitum, compoſitionem luxationes & procidentiæ. Ob mobilitatem ac tonum, ſpaſmi, rigiditates, anchyloſes. Verum & fluida haud pauca morborum ſtamina alunt recondita: ex diverſæ indolis partibus cum conſtent, debitam miſcelam ac proportionem expoſcunt, facile propterea aut tenuiores aut ſpiſſiores aut acriores reddi poterunt. Quousque autem corpus noſtrum principio animatur ſentiente, in continua actione fluida ac ſolida ſunt poſita, unde hæc atteruntur, illa attenuantur, quæ cum patula undique inveniant foraminula, inde difflantur, quare ex ſe homo ad ſuum vergit interitum; hæcque ratio, cur tanta naturæ cura ſit, ut ſolida continuo reparentur, fluidaque reſtituantur.

Corpus autem nutritum nimium, obeſum, parcius nutritum macilentum fit: nimia boni humoris copia plethoram conſtituit, deficiens ſiccitatem, debilitatem, irritabilitatem nimiam inducit. Cumque præterea nutritioni, incrementum, ſtatum adultum, ſenium, ac diverſam illam diverſorum hominum conſtitutionem debeamus, ex quibus ætatum, ſexus, temperamentorum ac idioſyncraſiarum differentia provenit; quanta malorum ſeges inde imminet. Robuſta ſolida, integra, bene efformata cum fluidis nec quantitate nec qualitate peccantibus optimam cum conſtitutionem efficiant, attamen ſua ſecum ferunt incommoda: plethora enim ab illis non modo facillime naſcitur, verum & morbi inflammatorii inde facilem habent fomitem, accedit, quod robuſti raro valetudinem curent, hincque ex intemperantia facile pereant. Et quid de gracilibus, teneris, delicatulis dicamus? quorum vita fere continua eſt infirmitas?

Principia morborum prædi-

Nec leviora malorum ſemina ex ſentiente germinant principio; cum enim mirabilis principium inter illud cor-

corpusque ſtabilita eſt harmonia, per quam quælibet in corpore ſuccedens mutatio ad illud refertur, hoc autem in omnes totius corporis partes agit, ex harmonia illa ſenſibilitas & irritabilitas vitalis oriuntur, quæ licet ſumma ſanitatis præſidia, atrociſſimorum tamen malorum fontem ſimul ſuppeditant, cum deliria, dolores, febres, inflammationes, evacuationes morboſæ, ſpaſmi, ac alia quamplurima inde fiant mala.

ſponentia ex ſentiente principio.

Præterquam autem quod tanta malorum ſemina intus in nobis recondita ſint, plurima, quæ nocere poſſunt, exterius accedunt; plurima ex neceſſariis maxime actionibus mala nobis imminent. Inter illa, quæ exterius accedunt, & quæ quod noſtra inde conſervatio pendeat, vitari haud poſſunt, aërem, cibum & potum numeramus.

Principia procatartica morborum externa & interna.

Aër humiditate & ſiccitate, calore & frigore, levitate & gravitate, nocivarum admixtione particularum poteſt offendere. Humiditate laxantur ſolida, humidi inſpiratio augetur. Siccitate ſolida ſtringuntur, tranſpiratio augetur, ſanguis ſpiſſior & acrior ſimul redditur. Solida calore expanduntur, fluida rareſcunt, ſudor excitatur, lentius moti humores putreſcunt. Frigore ſtringuntur ſolida, perſpiratio cohibetur, cutis criſpatur, fluida in extremis artubus in glaciem mutantur. A particulis autem nocivis contagia illa generantur, quæ morbos producunt epidemicos, integræ a quibus regiones ſæpius devaſtantur. Quæ mala ſulphuris & carbonum effluvia aëri admixta ferant, triſtis indies obſervatio docet.

Principia morborum exterius accedentia.

Cibus quantitate & qualitate noxius eſſe poteſt: cibus quantitate nimia ventriculum moleſtat, flatus, ructus, vomitus, diarrhæas, cartialgias, ac dolores colicos gignit. Ex defectu cibi morſus ventriculi, fames, macies, febris, ſitis atrox, ſphacelus internorum & deliria proveniunt. Nec minus diverſa a ciborum qualitate mala producuntur. Alimenta ex horæis ſaburram aceſcentem, victus

ani-

animalis putridam ſuppeditat. Aromata acrioribus particulis nervos offendunt, exſiccant, atrabilariam ſanguini diſpoſitionem inferunt; inde macies, artuum tremores, affectiones hypochondriacæ, hyſtericæ, ſitis atque febris lenta. Salia nimium ingeſta ſolvunt ſanguinem, minima arrodunt vaſcula, unde affectiones variæ, ulcera rebellia, ſcorbutus muriaticus. Alimenta viſcida, glutinoſa, tenacia, nauſeam, annorexiam, flatus, borborygmos procreant. Pinguia cum rancida facile fiant, ardorem ventriculi oris amaritiem, ſitim excitant. Hæcque diuturniore uſu cum humores inquinaverint & his viſciditatem conciliant, illosque varia inquinant acrimonia, ſicque lentæ aſt peſſimæ obſtructiones oriuntur.

Potus vel aquoſus vel fermentatus eſt. Nimia fermentatorum potatio plethoram inducit, hæmorrhagias diverſas excitat, ſtuporem, ac temulentiam inducit, queis univerſum nervorum ſyſtema debilitatur. Spirituoſa copioſius hauſta exſiccant, ſanguinem coagulant, ſolida reddunt rigida. Aqua nimium hauſta ventriculum gravat, ſanguinem nimium diluit, vias urinarias debilitat. Frigida calenti corpori applicata, ſtringit vaſcula, denſat ſanguinem, valida naturæ conamina ſuſcitat, hinc febres ardentes, peripneumoniæ, pleuritites. Cum corrupta & impura fuerit, noxias ſanguini impuritates miſcet, hinc pro impuritatum varietate varia mala. Refertæ terreis aquæ, ſcrophulos, viſcerum obſtructiones, nephritites, calculos procreant: Prutridæ, corruptæ, febres caſtrenſes, diarrhæas, dyſſenterias ſuſcitant.

Et veſtimenta, quibus carere non poſſumus, quod corpus ab aëris defendunt injuriis, non pauca nobis inferre mala poſſunt. Cum enim anguſtiora mollioribus apprimuntur partibus, cingulis vinculisque firmata, collum, pectus, lumbos, crura ſtringunt, vi quadam mechanica in nos agunt, qua in junioribus forma lædi, in adultis autem ſtaſes, ſtupores, immobilitas, dolores produci poterunt:

terunt: cumque præterea immediatum aëris contactum arcendo perſpirationem juvent, leviora autem veſtimenta ab aëris inclementia minus defendant, variæ hinc turbæ oriuntur. His, ſi illorum, quæ mechanica quadam vi nos lædere poſſunt, noxas annumeremus, non crebros morborum inſultus, ſed integritatem potius noſtram mirabimur.

Principia procatarctica ex actionibus.

Actiones ab homine producendæ illique neceſſariæ, a voluntate quædam, ab inſtinctu aliæ reguntur. Corporis exercitium & otium libera ſunt; ſumma ſanitatis præſidia ex juſto illorum moderamine petuntur: horum ſi debita fuerit, ac conveniens alternatio, nec plus conſumetur virium, quam victu ac ſomno reſtitutum fuerit. Aſt in eo haud parum difficultatis eſt, divites enim & artifices ſedentarii otio, ut plebeji operarii ut plurimum laboribus excedunt. Otio circuitus humorum retardatur, unde fiunt congeſtiones humorum, excretionum retentio, ſanguinis viſcoſitas, ſolidorum laxitas, atque ſi parum interrupta ſeſſione ſitus conſtanter in anteriora pronus ſervatur & prompta ab inceſſu laſſitudo, & curvatura & giboſitas fiunt. Caput litteratis afficitur, artificesque, qui minutiſſima opera diutius conſpiciunt, oculorum affectibus obnoxii ſunt. Labor nimius ſudores movet, exhaurit, exſiccat, muſculosque reddit rigidos; unde tremores artuum, debilitas, calli, atque illæ præprimis partes, quibus labor perficitur, præ reliquis afficiuntur ac atteruntur, atque diverſis premuntur incommodis.

Inſtinctu excretiones, ſomnus & vigiliæ, conatus naturæ & animi pathemata reguntur, neque pauca hæc nobis mala excitare valent. Excretiones auctæ vel imminutæ nimium, ſemper funeſtos edunt effectus. Auctæ liquidiſſimum e corpore educunt, emaciant, vires conſumunt, unde humorum reſolutio, tabes, febris lenta, viſcerum deſtructio. Nec minus imminutæ offendunt; imminuta perſpiratio aquoſi proportionem auget, noxium in humoribus relinquit, unde laſſitudines, oppreſſiones pectoris, tuſſes, corizæ, febres, aliaque mala. Retenta

 urina

urina ſtranguriam, dolores colicos, inflammationes veſicæ, ſphacelum producit. Fæces retentæ flatus, tenſiones abdominis, anxietates, molimina hæmorrhoidalia aliaque plura mala inferunt. Neque leviora mala a ſomno & vigiliis metuenda. A ſomno ſanguine in caput congeſto, cerebrum premitur, unde a protractiore, memoria, ingenium, atque reliquæ functiones animales torpent, obeſitas inducitur, & otii incommoda veniunt. A vigiliis continuatis conſumitur liquidum nerveum, conveniens amiſſi reparatio fieri nequit, quorum defectu omnes functiones naturales, imo & vitales lanquent, & turbantur. Et licet appetitus ille & averſatio naturalis, quæ ad bonum, nobis intellectu cognitum, comparandum vel malum removendum nos incitant, atque inſtinctus optimum in finem a natura nobis indita ſint, attamen haud raro fiunt eventu funeſta; ſic conatus illi naturales, qui a ſtimulo vel obice excitantur, quod ſtimulus obtundi, obex removeri nequeat, infauſto finiuntur ſucceſſu, hinc ſaluberrima toties conamina, queis natura coctionem, atque evacuationem criticam molitur, infauſta ſæpius, & morte terminantur. Pathemata vehementiora, diuturniora, quod ex harmonia neceſſaria cerebrum, cor, vaſa majora & muſculos inter & imaginationem arctiſſimum intercedit commercium, multis ſanitatem modis lædunt. Gaudio improviſo vehementiore larga perſpiratio, inſomnia, virium dejectio, & mors apoplectica fiunt. Amor vehemens haud abſimilia excitat, ſi rem amatam aut amittendi, aut non obtinendi metus intercedat, chloroſis, anorexia, tabes, melancholia, ſuccedunt. Terror præ reliquis vehementiſſime nervorum ſyſtema aggreditur, vaſcula ſtringit minima, quo humores in majoribus congeruntur vaſis: unde ſtupor, inſania, inſultus ſpasmotici, angor, cordis palpitatio, abortus, febres malignæ. Mœrore nervi atque muſculi laxantur, circulatio lentior fit: unde viſcidum in humoribus, viſcerum obſtructiones, nutritio impedita, hydrops. Ab ira cor & vaſa majora vehementer agitantur,

tur, liquidum nerveum copioſe ad omnes determinatur muſculos, callet corpus, diſtenduntur vaſa majora, ſanguis in capite congeritur, bilis ſecretio mire augetur: hinc furor, digeſtionis turbæ, vomitus, ſubitanea humorum corruptela, febres inflammatoriæ, bilioſæ. Odium cum vires vitales proſternat, & functiones turbet naturales, artuum torporem, cephalalgiam, agrypniam, maciem, pallorem, & cachexiam inducit *. Quodſi nunc tot principia malorum nobis infixa hæreant, quodſi tot infirmitatum cauſæ extus nos obſideant, nonne cum Gaubio intutam illius ſanitatem dicamus, cui non cavetur, ne ſuccreſcant ſemina aut nata ſeſe explicent. Unde prophylaxeos neceſſitas quam maxime apparet.

Hactenus relata & Gaubii & Sauvagii auctoritate nituntur, vide illorum patholog.

Verum juxta nos ſentiens principium ſanitati invigilare, neque peregrino propterea auxilio opus eſſe inquiet aliquis. Si homo naturam ſequeretur ducem atque poſthabitis mollioris vitæ illecebris modico eoque duro contentus victu, corpus ſufficienter firmaret, pauciſſimis noſtram valetudinem malis fore obnoxiam mihi extra dubium videtur: Valida corporis compages, interveniente principio ſentiente, leviores facile noxas averteret, quot autem inter millenos, qui hancce viam ingrediuntur, numeres? & nonne ipſe appetitus talia quandoque cupit, quæ ſanitati quam maxime contraria ſunt, helluo cibi ac potus modum neſcit: Cæco propulſus impetu juvenis ferreum ſibi corpus exiſtimat, exercitato corpore ſudore diffluens, arido ore frigidum appetit: Mollis ac delicata virgo, niſi concentus muſici invitent, omne corporis exercitium reformidat. Quæ itaque conſervandæ inſerviunt ſanitati intellectu dirigantur.

Sentiens principium conſilia prophylactica non inutilia reddit.

Cum in debito, rerum ſex non naturalium pathologis dictarum, uſu ſanitas diverſimode lædi poſſit, ſi convenienter illa adhibeantur, quod ſanitati optime proſpiciatur, nemo adverſabitur. Aſt cum & auxiliis pharmaceuticis & chirurgicis principia averti poſſint, quæ vel ad morbos diſponunt, vel illos excitant, quod & horum ope

Qui fontes prophylaxeos.

ſani-

Habet ſanitas latitudinem.

ſanitas ſit tuenda, neceſſario erit concedendum. Nemo autem principia morborum pro morbis habeat: nos ea ſolummodo in corpore humano vitia pro morbis habemus, quæ ſenſibilem functionibus læſionem inferunt, ſiquidem cum GALENO* affirmandum exiſtimamus, ſanitatem non eſſe inſectilem, verum etiam illam, quæ parum deficit, modo tamen uſibus noſtris adhuc non ſit inepta, ſanitatem eſſe dicendam, *quippe ſanitatem* (ſunt hæc Auctoris verba) *omnes requirimus, dum ad vitæ functiones, quas plane morbi impediunt, atque auferunt; dum vero, ut moleſtia careamus. Angimur enim doloribus non leviter. Eam vero conſtitutionem, in qua nec doloribus cruciamur, nec in vitæ actionibus impedimur, ſanitatem appellamus &c.* Cum longe melius exiſtimem ſatis amplam latitudinem ſanitati tribuere, quam omnes homines perpetuo urgentibus morbis premi. Nam etſi in nobis omnium morborum ſemina dicant, tamen fatentur ipſi, ea tam eſſe parva, ut ſenſum noſtrum omnino effugiant: non enim functionum imbecillitas morbi ſtatim nota eſt; ſic enim arbitror, excuſet dicatque merito, quod omnibus hominibus dici aſſolet, nempe hoc prius feciſſe, nunc idem facere non poſſe: hunc enim morbo aliquo teneri dicemus; ſiquidem ſenectutis vitio imbecillitas ea non incidit, omnis equidem morbus præter naturam eſt, hi ſe præter naturam plane non habent, ſicuti nec ſenes.*

* Claudii, Galeni de ſanitate tuenda. Lib. I. pag. 154. Thoma Linacro interprete,

Vſectio præſervatoria ad ſanitatem conducit.

Inter remedia chirurgica, quibus ſanitas tueri poteſt, Vſectio a plurimis merito commendatur, etenim illa haud pauca morborum principia avertit. Quot enim morbi exaucta humorum copia, ex viſcidioribus humoribus, ex ſe & excretionibus tardius ſuccedentibus, ex ſanguine ad diverſa loca congeſta, ex fibra rigidiore nimium irritabili proveniunt, quæ cuncta etiam citra notabilem functionum læſionem aliquamdiu in nobis exiſtere poſſunt, cum tamen hæc Vſectione corrigi poſſint, hanc inter remedia prophylactica eſſe admittendam nobis videtur. Nos, cum principia in corpore lateant, quæ necdum ſenſibili-

ſibiliter functiones turbant, dum corriguntur, aut ne noceant, cavetur, prophylaxin dicimus; Ut autem Vſectionis uſus mere prophylacticus melius pateat, quibus prophylactica potiſſimum adhiberi debeat, jam ſpecialius perluſtrabimus.

Præſervatoria Vſectio vegetis, otioſis mollem vitam agentibus adhibeatur.

Debita humores inter & ſolida, ut ſanitas diu ſubſiſtat, proportio requiritur, quodſi vis ſolidorum in fluida augeatur, aut ſi reſiſtentia fluidorum creſcat, ex utroque vitia in fluidis naſcuntur, quæ, cum ſolida a fluidis ſubſiſtunt, hæc quoque alterant. Prima itaque malorum fundamenta ponuntur, cum moles fluidorum augetur, eoque graviora magis, quo lentius liquidorum copia congeritur, quippe ſubitaneum humorum incrementum moleſto mox naturam ſenſu monet, quæ ſuæ conſervationi ſolicita, ut ſuperfluum eliminetur, omnia movet, dum lente ſuccedens augmentum, quod inſenſibiliter contingit, inſcia ſit natura, quæ propterea a mole ſuppreſſa non absque maximo conatu ſe vindicare a periculo valet: Nec mirum ſi tum vel ob nimiam reſiſtentiam conatus fuerit inſufficiens, aut ob nimiam vim ſibi ipſi pernicioſus.

Moles autem liquidorum augetur, ſi plus ſanguinis elaboratur, quam viribus reparandis impenditur. Alimenta chylum, chylus ſanguinem ſuppeditat, erit itaque ſanguis in ratione alimentorum, ſi bona fuerit digeſtio. Exercitio vires conſumuntur, igitur quo minus corpus exercetur, eo minus virium amittitur; ergo in valentibus, lauda aſſumendo alimenta, atque otio indulgendo, moles humorum augetur, quæ uberimum malorum fontem ſuppeditat: atque huc fere omnes, qui melioris conditionis, referas; cum enim bono ut plurimum gaudeant appetitu, quem exquiſitis ac delicatioribus ferculis magis excitant, nunquam non nimium aſſumunt alimenti, quod, cum ſæpiſſime & ſub parva mole valde nutriens ſit, eo plus chyli ſuppeditat, qui ad ſanguinem delatus illius copiam auget. Accedit præterea, quod vino ut plurimum generoſo utentes, ſtimulo quodam naturam ad digerendum

& ſanguinem elaborandum excitent, quo ſtimulo actio vaſorum in ſanguinem, hinc attritus intenditur, calor naturalis creſcit, & volumen humorum augetur. Et quot inter hujus conditionis homines, quæſo, reperies, qui, quod nimium aſſumſere alimenti exercitio conſumant? Ædibus incluſi peractis epulis, vel ſomno indulgent, vel ſedili inſedendo inſipita tempus lectura terunt, dum veſper accedat, quo carthis vel ſpectaculis, donec ad novas ſolicitentur epulas, animus diſtrahatur: pars, ſeriis occupata negotiis, mentem præ corpore exercet: Pars ſtudiis animi vires infringit, & ſiqui fors brevem inſtituant deambulationem, hæc humorum præparationem juvat potius, quam quod inde imminuantur. Quod hacce ratione bonorum copia humorum, in vigore ætatis conſtitutis, augeatur, antiquorum æque ac recentiorum conſtans eſt opinio; hoc enim jam HIPPOCRATI * cognitum erat, *mala* (inquit) *eſt Diæta, cum quis plures ſiccos aut liquidos cibos ingerit, quam ipſum corpus ferre queat, neque laborem aliquem ciborum ſaltem multitudini parem adjungit.* Et optime apud CELSUM cum de cauſis, quæ implent corpus, agit, hæcce veterum ſententia apparet: *implet autem corpus* (ſic ille) *modica exercitatio, frequentior quies, ſomnus plenus, molle cubile, animi ſecuritas, aſſumta per cibos & potiones maxime dulcia & pinguia, frequentior cibus & quantum pleniſſime poteſt digerere.* Inter recentiores BOERHAAVIUM allegaſſe ſufficiat, ille enim, ubi de plethora tractat, quam copiam boni ſanguinis dicit, inter illius cauſas ea refert, quæ multum laudabilis chyli & ſanguinis conficiunt, ſimulque horum attenuationem, conſumtionem & perſpirationem impediunt, quo, juxta illum, inter cætera ſpectant cibi blandi facile in chylum reſolvendi, ſomnus multus, animus ſedatus, quies muſculoſa.

Hippocrat. Coi opera omnia interprete Joanne Marinelli Lib. de flatibus §. 9.

Aurel. Cornel. Celſi de medicina Lib. 8. ſtudio ab Almeloven pag. 28.

Avois: de cognoſcendis & curandis morbis ab H. Boerhaav. $\alpha\,\beta\,\gamma$. pag. 25.

Mala ex humorum abundantia.

Quodſi nunc ea ratione ſanguinis copia augeatur, reliquorum quoque humorum proportio creſcat neceſſe eſt, inde numeroſiſſima ſane pro conſtitutionum differentia provenient mala. Robuſtiores pingues fient, & ſic debilitabuntur; debi-

debiliores autem affectibus hæmorrhoidalibus, hypochondriacis, hyſtericis, calculis, doloribus arthriticis, obſtructionibus viſcerum, delicatiores hæmorrhagiis ſient obnoxii: verum ſi ex vita molliore humorum augeatur moles, ſi nimia humorum moles tot mala generare poſſit, nonne eam imminuere, atque quantum fieri poterit, ad debitam reducere proportionem conveniet? pluribus quidem modis humores imminui poſſunt, vix autem & commodius & ſalutarius, dum ſanguis abundat, quam Vſectione fieri poterit.

Emeticis quis ſucci plena corpora turgentibus vaſis concutere audeat? atque his ſolus evacuatur ſtomachus, ex quo cum parum humoris educatur, hæc minime ſanguini imminuendo ſufficient. Contra ſanguinis abundantiam non bene emetica adhibentur.

Potentius quidem cathartica educunt, verum ſtimulo, quem inteſtinis inferunt, actione peracta ſemper debilitant, quo infirmato ventriculi & inteſtinorum tono digeſtio læditur, & moleſtæ alvi obſtipationes inducuntur, humidiſſimum quoque, quod diluendo ſanguinem illius circulum expedit, hacce via educitur. Neque cathartica.

Neque, dum humores per poros in vapores reſoluti expelluntur, melius hic ferri levamen poſſe videtur. Quippe ſi acrioribus & ſpirituoſis hoc inſtituatur, cum liquidiſſimum ea ratione deperditur, acri humores corruptela inficiuntur: Si autem aquoſo potu & ſtragulorum calore ſudor eliciatur, qui humoribus imminuendis conveniet? cum aqueum, quod potu ingeſtum erat, ſolummodo diffletur. Præterea adeo tenera in illis, qui ſudoribus aſſueſcunt, fit conſtitutio, ut ex qualibet leviore aëris inclementia perſpiratio turbetur, unde numeroſiſſimis infirmitatibus obnoxii fiunt. Neque Diaphoreſis.

Igitur ſi tot incommodis evacuationes hactenus dictæ ſtipentur, dum generalis humorum imminutio indicatur, cur Vſectionem non commendemus? ea enim ratione, ſanguine educto tota humorum moles facile imminuitur, vaſa liberiora fiunt, vis reſpectiva cordis augetur, queis Commoda V. ſectionis in ſanguinis abundantia.

illud principium, quod indubie ſanitati invigilat, ut debita humorum proportio reſtituatur, cuncta tentabit. Sic convenienter inſtituta Vſectione, modo circa veſperum leviores febris inſultus, modo ſudores nocturnos, modo copioſiorem urinam optimo cum eventu toties obſervare, familiare eſt, manifeſtiſſimo argumento ſublevatam Vſectione naturam jam ſufficere, ut ſuperfluos e corpore humores eliminet.

Sanguis ſuperfluus ab ipſa natura evacuatur, quæ imitanda.

Atque cum ipſa natura ſuperfluum ſanguinem per hæmorrhagias evacuat toties, aut evacuare conetur, cur ars naturam non imitetur? periodicum in fœminis exiſtit exemplum; juniorum ſucci plenorum hæmorrhagiæ narium, hæmopteſes, nonne ſummam naturæ, ut a ſuperfluo ſe liberet ſanguine, ſolicitudinem oſtendit? denique fluxus & molimina hæmorrhoidum, indies ſine viſcerum abdominalium obſtructionibus repariunda, indubie convincunt, naturam, cum ſanguinis offendatur copia, ſemper illius diminutionem intendere. Quis autem, quod molitur natura, dum ars imitatur, reprehendat?

Vſectio præſervatoria non debilitat.

Neque corporis vigorem Vſectione imminui metuendum; quippe vigor in illa vi conſiſtit, qua principium ſentiens cordis & vaſorum ope in fluida bonæ notæ agit, illa autem vaſorum actio a robore illorum phyſico, elaterio, libro influxu liquidi nervei, integritate, permeabilitate dependet, quæ dum cuncta rite inſtituta Vſectione non turbantur, illam non debilitare apertum eſt. Robur enim phyſicum a numero fibrarum, quæ ſolidum componunt, ab illarumque cohæſione dependet; numerum fibrarum Vſectio non imminuit, atque tantum abeſt, ut particularum cohæſionem ſolvat, ut illam potius augere videatur; nam ſi ex phyſicis, particulas ſolidi eo fortius cohærere notum ſit, quo propius & in pluribus punctis ſe contingunt, cum imminuta humorum mole continentes eadem ratione partes, partim vi vitali, partim elaſtica ſe contrahant, earum particulas propius ſe attingere, hinc fortius cohærere ſequitur. Neque parum ad firmitatem

gluten

gluten conferre, ex phyſiologia innoteſcit; hoc ſane diluto magis, & particulis copioſius interpoſito, ſolida flexiliora, ac molliora fieri debere videntur: Cum itaque Vſectione omnis humorum moles minuatur, quod & aquoſum & glutinoſum inde parcius fiat, neceſſum eſt; Ex quo gluten & viſcidius factum, & calore naturali pauliſper exſiccatum ſolidorum fibras quam firmiſſime compingit. Neque vaſorum elaterium Vſectione infringitur, cum enim Vſectione vaſa depleantur, a nimia diſtenſione, quæ ſemper humorum copiæ reſpondet, liberantur; Notum autem nimia tenſione elaterium aboleri, quod propterea, tenſione imminuta, per miſſionem ſanguinis reſtituetur. Influxus autem liquidi ſpirituoſi ad vaſorum & reliquorum ſolidorum nervos ex hacce Vſectione promovetur; Equidem ille ab ipſa hujus liquidi copia pendet, quæ illius ſecretioni reſpondet, cumque autem, depletis majoribus vaſis, minora ab onere prementis liquidi liberentur, ſuisque functionibus melius defungi queant, reſtituta debita ac naturali circulationis lege, & ſecretiones in illis peragendæ promovebuntur. Atque ex hac quoque cauſa, cum cuncta vaſa liberiora fiant, cuncta quoque magis permeabilia exiſtent. Quodſi nunc quamlibet vim eo facilius datam ſuperare reſiſtentiam perpendamus, quo illa minus reſiſtit, quodſi ejusdem liquidi reſiſtentia ſub iisdem circumſtantiis, ut illius copia ſe habeat, nonne dum ſanguis imminuitur, illum vaſis minus reſiſtere, ac proinde illorum vim ſeu robur ad liquida reſpective augeri inferamus? atque cum ex hocce ſolidorum in fluida præpondio illorum actio intendatur, hæc ipſa melius elaborantur, perfectiora fiunt, Vſectione ſanitati ac proin viribus quam maxime proſpicitur. Itaque Vſectionem præſervatoriam non modo non debilitare, ſed vires ab illa intendi potius apparet. Atque hinc quoque illam ex eo eſſe inutilem, quod ſanguis e vena detractus brevi reſtituatur, ſponte ruit; cum enim quod ſanguis præter modum augeatur, jam debilis naturæ vitium ſit, quæ ſuperfluum e corpore eliminare

Superfluus ſanguis e vena ductus non tam cito regeneratur.

haud valet, ex eo quod vigor ſolidorum Vſectione augeatur, non adeo celeriter humorum copia accumulari poterit.

Neque Vſectio præſervatoria plethoræ cauſa.

Qui itaque conſuetudinem tam naturalem quam artificialem mittendi ſanguinem, niſi modum excedat, cauſam abundantiæ ſanguinis exiſtimant, quod ſanguine miſſo nova illum mittendi neceſſitatem percipiant, hi cauſæ fallacia ſeducuntur. Neque enim conveniens ſanguinis miſſio ad plenitudinem diſponit, quæ vires reſpectivas augendo illi contraria eſt, neque illam ullo excitare modo poſſe videtur. Fruſtra itaque GALENI auctoritate pugnatur, quæ de immoderata ſanguinis miſſione intelligatur. Fruſtra hic DODARTI obſervatio opponitur, quæ ſane immodicam ſanguinis detractionem parum profuiſſe oſtendit. Neque illuſtris SWIETENII obſervatio de fæmina Vſectionibus obeſa primum, tum cachectica reddita, aliud, quam noxas ex nimia ſanguinis deperditione evincit, quam ſanus profecto Medicus nunquam probabit. Quod viri ſanguinis miſſionibus aſſuefacti, eadem, dum tempus accedit ſolitum, ac fæminæ patiantur, atque fæmineam habere conſtitutionem videantur, non negamus, quod autem illa conſtitutio a ſanguinis modica miſſione producatur, concedere non poſſumus: Quippe mollis hæc ac delicata conſtitutio eſt, antequam ullam paſſi ſunt evacuationem ſanguineam, atque easdem evacuationes, dummodo cauſæ excitantes removeantur, optime ad corporis conſtitutionem illam immutandam conducere, omnesque alias rationes, poſt habita Vſectione, eſſe noxias ex SWIETENIO * evincere licet. *Quidam* HELMONTIUM *ſecuti inprimis* (inquit) *damnabant ſanguinis miſſionem tanquam inutilem & crudelem: credebant abſtinentia a cibo & potu plus minui poſſe nimiam copiam, cum per inſenſibilem perſpirationem & alias excretiones, quotidie plures libræ humorum expellantur e corpore, quod totum cibo & potu iterum reſtituitur: Hinc cum pergerent naturales hæ excretiones liquida minuere, nec ingeſta iterum redderent deperdita, magis minuatur copia liquidorum abſtinentia a cibo & potu per*

*Confer Commentar. Svvieten. Tom. I. §. 106.

per 24. horaſ, quam vel audaciſſima Vſectione fieri poſſet. Sed hac methodo ſubtiliſſimi tantum de corpore diſſlantur humores, ruber craſſus ſanguis majora vaſa diſtendens vix minuitur, quod inprimis requirebatur, & omnes humores acriores fiunt, dum nihil chyli miſcetur.

Neque tamen, quod ſanguis præſervatoria Vſectione imminutus, denuo præter modum nunquam augeri poſſit, contendimus; quouſque plethoræ tam in quam externa manent principia, utcunque ſanguis evacuetur, is tamen ſemper recrudeſcet. Verum cum naturalis quædam infirmitas corporis corrigi nequeat; anne propterea, ſi illius mali effectus præcaveri poſſint, horum nulla habeatur ratio? ad plethoram curandam ſolam Vſectionem non commendamus, ſiquidem omnia plethoræ principia non removet: verum cum ex corporis conſtitutione & vitæ regimine plethora inducatur, quod Vſectione nimium ſanguinis augmentum impediri, ille ad debitam reduci proportionem & ea ratione graves averti noxæ poſſint, audacter experientia ducti affirmamus, ideoque Vſectionem inter potentiora ponere prophylactica non dubitamus. Verum ſaties (inquiet quis) ipſa curatur plethora; & nos ſalutari huic conſilio, dummodo, qui cuncta morborum principia eradicare vellet, non ipſum eradicaret hominem, lubenter ſubſcriberemus. Naturalem illam ad plethoram corrigas diſpoſitionem, jam malis ex bonorum abundantia humorum haud quis erit obnoxius, nonne autem mutata hac corporis conditione, quam omnes authores pro optima habent, athleticamque propterea dicunt, aliorum pejorumque fomes malorum ſuppeditetur. Infirmitatum ergo mutationem, officioſa perfeciſſes medela. Aſt an adeo facile congenitam homini diſpoſitionem mutari exiſtimas? an unquam ſine majori noxa, quibus vegetæ digeſtionis vires, dum plus, quam reparandis indigent viribus, alimenti aſſumunt, ne humorum abundantiam acquirant, impedire poſteris? ne itaque illa humorum copia offendat, ſi feceris, munere tuo defunctus es: abſtinentiam;

Vſectio ſola plethoram non curat.

tiam, cibum durum, corporis exercitium ſuades; dummodo omnes pro tuenda valetudine Medici conſilium expoſcerent, dummodo qui expoſcerent, & obſequioſi quoque eſſent, dummodo adeo facile hiſce obſequium præceptis præſtaretur, hæc ego quoque conſulerem. Quare cum facillimo leviſſimoque modo moderata Vſectione nimium ſanguinis incrementum impendiatur, & noxæ ex illius copia averti poſſint, hanc a Medicis, ſummo cum ſanitatis præſidio, adhiberi contendo.

Vſectio præſervatoria authoritate confirmatur.

Omni propterea tempore ſummi in arte viri Vſectionem ſalutare tanquam prophylacticum commendare non dubitarunt. Hæcce valetudinem tuendi ratio jam HIPPOCRATI cognita fuit; manifeſte enim in Lib. I. aphoriſ. III. Vſectionem præſervatoriam commendat, cum inquit: *Bene habita athletarum valetudo ad ſummum progreſſa, ubi ad plenitudinis extremum pervenerit, lubrica eſt, cum non poſſit eodem ſtatu permanere, neque quieſcere. Quandoquidem vero non quieſcit, neque jam poteſt in melius progredi, reliquum eſt, ut indeterius labatur. His igitur de cauſis pleniorem illum corporis habitum haud cunctanter ſolvere expedit*, &c. cujus aphoriſmi ſenſum GORTERUS optime exponit, dum in diſſertatione MICHAELIS ADOLPHI de ſolvendo bono corporis habitu ſecundum HIPPOCRATEM aſſerit: *Qui genio nimis indulgent & pancreatice vivunt, corpora ſua nimia alimentorum copia ſaginant, & tamen parum exercent, ut illa abundantia, motu corporis conſumatur, quemadmodum athletæ; his expedit aliquando detrahere ſanguinem, ut conſervetur ſanitas, quia bonorum humorum abundantia laborant.* Neque alia eſt GALENI de tuenda valetudine ſententia. Plura quæ in tractatu de tuenda valetudine & aliis in locis paſſim occurrunt, mittamus, illa quæ in Lib. de curandi per ſanguinis miſſionem ratione habet, allegaſſe ſufficiat. *Non ſolum* (hæc ſunt ejus verba) *cui jam adeſt morbus gravis, ſanguinis detrahendi tempus eſt, ſed ubi futurum veriſimile. Antevertit enim* HIPPOCRATIS *doctrina, qua nos docet, quæcunque morbis*

Confer Q. S. pag. 536.

bis præſentibus recte peraguntur aut incipientibus, aut imminentibus prævertenda. Quare & propoſitos ſcopos ad ſanos transferre liceat, ſiquidem & his ſanguinem mittere expedit, ubi nimirum magni alicujus morbi metus imminet. Nam ſiquis, ut magnum incurrat morbum ſit habilis, licet nullum etiam in corpore ſymptoma acciderit, venam tamen ſecandam cenſemus. Atque hæc doctrina uti ab antiquis ſic a Medicis medii ævi, modernis ac recentioribus ſemper fuit obſervata. Schola enim Salernitana de conſervanda valetudine jam habet: ætatis mediæ multum de ſanguine tolle. In quem verſum Arnoldus Novicomensis regulas nonnullas ponendas exiſtimat. Quarum prima eſt: *phlebotomiam convenire hominibus delicatis otioſis & quietam vitam agentibus, & alimento multum ſanguinem generando utentibus.* Secunda, *phlebotomiam convenire illis qui abundant ſanguine.* Hi itaque medici non morbos ex plethora ad Vſectionem requirebant, verum dummodo ex corporis conſtitutione atque vitæ regimine abundantiam intelligebant factam, illam utilem compertam habebant.

Conf. de conſervand. bon. valetud. opuſc. Schol. Salernitan. Auct. per Joannem Curionem, & Jac. Crellium Pariſiis, 1555. pag. 181.

Inter medicos autem medii ævi, qui hancce doctrinam ſua authoritate ulterius firmarunt, Bernardum Gordonium, Gallum medicum ſui temporis famoſiſſimum, plurimisque ſcriptis clarum allegare liceat, ſcribit ille in tractatu de phlebotomia: *phlebotomia eſt multum juvativa in tempore ſanitatis, potiſſime tamen in illis, qui parati ſunt ruere ob multitudinem humorum, aut ſanguinis abundantiam: quoniam cum humorum multitudo evacuata eſt, natura eſt magis potens ſupra reſiduum.* Similis doctrina apud Georgium Pictorium Ensishemii regiæ Curiæ ſuperioris Alsatiæ archiatrum legitur; cum enim in illius Dialogo polilogus quærat, *cur igitur non ſubſcribitur opinioni* Grysipi Gnidii, *quem ſanguiſugum dixerunt, quod omnem Vſectionem ex medicinalium præſidiorum munere tollendam cenſeret?* per Theophrastum reſpondet, *quia ſi rite phlebotomia fiat, non ſolum*

Conf. Bernardi Gordonii Lilium med. una cum aliquod aliis ejus Libellis de phlebot. conſervat. vitæ humanæ. &c. Lugdun. 1574.

 in

in ſanitatis conſervatione, ſed etiam ægritudinum curatione novimus maxime neceſſariam. Sicut & RAHSES diviſionum libro ſcribit: *in qua re ipſa natura ſe frequenter prodit, quæ dum ſanguine gravata, niſi minutione ſuccurratur, vel per fluxum ſanguinis narium ſe exonerat, vel per hæmorrhoidum fluorem, aut per ſputum cruentum, ſeu urinam ſanguine mixtam.* Similem ſententiam ÆMILIUS DUSUS proponit in libro ſuo de tuenda valetudine. *Confert autem* (ait) *ſanguinis detractio plethoricis item ſanguineis, hi ſiquidem plurimo exuberant ſanguine; præterea & juvenibus ſeu ætate florentibus, & robuſtis, hi nimirum tale ac tantum evacuationis genus abſque detrimento ſufferunt. Plenitudinem ergo timentes ſanguinei, atque robore virium conſtantes, maxima cum utilitate ſingulo cum anno hoc tutiſſimo miſſionis ex vena ſanguinis præſidio poterunt uti.* Atque in hancce opinionem conſentit quoque HIERONYMUS MONTUUS, in cujus tractatu de ſalubritatis tutela ſic legitur: *illa motionis ſpecies, quæ per pharmacum fit, ad ſanos non pertinere poſt* PLATONEM *fatetur ipſemet* GALENUS; *ſed hæc, ut vera ſint, de valentibus dicta eſſe oportet, qui inculpatum corporis habitum habent, quoque ſibi vivunt, & ante cibum corpus & animum exercendi, & cibi bene concoquendi curam habent, alioquin qui convenientem victus rationem non tenent, vel propter intemperantiam vel negotia vel eorum ignorationem, quæ fieri opus eſt, quantumvis ſani & bene valentes, a morbis tuti eſſe non poſſunt, niſi ſanguine miſſo in tempore &c.* Eadem quoque eſt JOANNIS FERNELII ſententia. Poſtquam enim capite primo docuit: *Hæc ipſa conſtitutio* (ſcilicet plethora) *tametſi bonis humoribus referta eſt, & vires obtinet robuſtas, hoc tamen malum circumgerit, quod ad immodicam veniat repletionem, & proinde gravi ſit obnoxia periculo.* Capite ſexto de Vſectione & purgatione ſubjungit: *ſi igitur quiſpiam ſit bene temperatus, cui ex alimentis boni ſucci probe coctis venæ extra modum turgeant, periculum impendet, ne vel tumida inflataque vaſa dehiſcant, aut diſrumpantur, unde inflam-*

Conf tuendæ ſanitatis rationem per ſex rerum non naturalium ordinem Auct Georg. Pictorio Pariſiis 1553. pag. 53.

Conf. Æmilii Duſi de tuenda valetud. Lib. ad Sereniſſ. Carolum Emanuelem Ducem Saubautiæ Taurini 1582. cap. 16. pag. 54.

Conf. de activa Med. ſcientia comment. duo Auctore Hieronymo Montuo, Chriſtianiſſ. Galliarum Regis Medico. Lugduni 1557. pag. 85.

Confer Fernelii de vacuandi ratione librum Lugdun. 1549. cap. I. pag. II. & cap. VI. pag. 34.

inflammationes & hæmorrhagiæ obtingere ſolent: vel oborta univerſalis quædam obſtructio inſitum calorem ſtrangulet, reſtinguatque vires alioquin valentiſſimas, unde febris ardentiſſima & repentina mors ingruit: ab his certe malis impendentibus neque medicamentum; neque inediæ prohibere poſſunt: At ſi ſecta vena plenitudo ad mediocritatem redeat, corpus gravi pondere levatum erigitur, & quaſi recreatum alacrius expeditiusque fit ad functiones omnis generis obeundas; eadem inſitum calorem ventilans, reſeransque arctiores vias & ſpiracula corporis, morbos arcet, in quorum diſcrimen id adducebatur. Idem quoque JOANNES RIOLANUS ſtatuit, poſtquam enim in pathologia ſua, de cauſis agens, ſanitatem nil tam incommodare, quam immodicum cibum & potum monuerat, *plures gula occidi quam gladio, quod pauci ſobrie & temperanter vivunt,* aſſerendo: *a repletione habitus, qualis athletarum, & venæ usque adeo copia tenduntur, ut, niſi ſecta vena materia minuatur, immineat periculum,* addit.

Conf. Joannis Riolani opera med. Pariſiis 1619. in path. cap. IX. p. 252.

ITALOS & GALLOS MEDICOS ad noſtræ ſententiæ auctoritatem firmandam allegavimus, jam & quosdam germaniæ Medicos haud minus claros allegare liceat. Inter hos primum SENERTUM audiamus, ille in inſtitutionum medicinalium Libro II. Part. II. Cap. IV. de plethora: *ut autem de plethora in ſpecie* (inquit) *aliquid dicamus, ad ſanguinis abundantiam generandam plures cauſæ faciunt; quædam materiam ſuppeditant, quædam efficientes ſunt, quædam ſanguinem quaſi genitum detinent & cumulant. Materiam ſuppeditat victus plenior, præcipue ſi alimenta boni ſucci & multi nutrimenti copioſius aſſumantur; ad cauſas efficientes pertinet conſtitutio corporis, ætas juvenilis, tempus vernum, & quævis aëris conſtitutio temperata. Sanguinem genitum cumulant otium, ſomnus moderatus, vita ſine curis & exercitatione cum lætitia, &c.* Cum itaque ea ratione docuerat, quomodo ſanguis quantitate augeatur; Lib. V. Part. II. Sect. I. Cap. XVI. ſic habet: *qua propter communis, quæ hic ſumitur indicatio, eſt, ut id quod abundat imminua-*

minuatur. Itaque ſi ſanguis abundet imminuendus eſt, & qui abundat evacuandus, & tollendus. Sanguinem copia peccantem, quod attinet, etſi & aliis modis imminui poſſit, generoſum tamen ad illum imminuendum remedium eſſe Vſectionem, nemo, credo, eſt, qui neget. Neque Stahlii doctrina, utut Vſectionis oſor videri poſſit, hic averſatur; poſtquam enim in doctrinæ medicæ Theoreticæ Part. I. Sect. I. membro 8. abundantiam boni ſanguinis fieri poſſe probavit, atque hanc ulterius confirmavit ſubjungendo: *quemadmodum itaque in hac materia natura tam prompte atque ſolicite ſuſcipiat agere, quod nonniſi in remotos uſus, neceſſitatem autem plane nullam vergat; ita tanto minus mirum aut dubio ſolido propinquum æſtimari poteſt, quod eadem natura etiam tanto magis ſanguinem, cujus perpetuorum ſummorum uſuum utique amantiſſima eſſe debet, pari cum indulgentia, imo verius luxuria coacervet. Accedit autem huic coacervationis velut a priori intentioni, etiam familiaris ille defectus a poſteriori, dum inter plenum & optimum victum & reliquam vegetam & alacrem ſanitatis præſentiam, imo & efficaciam, adeo largiorem ſanguinis proventum otioſa nimium deſidia, conſumtioni ejus a poſteriori non ſatisfaciendo, hanc ejus retentoriam coacervationem ita fovet & auget.* Atque in pathologiæ Part. II. Sect. IV. membro I. materialem cauſam varios præter naturam effectus inducentem, ſanguinis abundantiam dixerit, inter quos & infarctus & oppletiones, ſtaſes ab oppletiva ſtipatione, dolores a diſtenſione, quin tonicos motus varios irritationibus tenſivis & oppletivis convenientes atque reſiſtere paratos affirmaverat, in praxi ſua Sect. I. membro I. §. 11. Vſectionem tanquam præſtantiſſimum auxilium commendare non dubitavit. Das (Conſilium diæteticum inquit) daß einer wenig eſſe und tapfer arbeite, iſt zwar ein herrliches Mittel, allein die wenigſte wollen dieſen Rath ſich gefallen laſſen, weilen die mehreſte des Müßiggangs und comoden Lebens gewohnt ſind, weil nun Medicamenta pharmaceutica auch nicht vermögend ſind, und durch eine hæmorrhagiam die pletho-

Conf. Georg. Stahlii Theoriam med. veram pag. 708.

Conf. praxin Stahlianam a Joanne Storgen congeſtam Lipſiæ 1732.

thoram zu vermindern nicht ſicher iſt, ſo muß man durch chirurgiſche Mittel zu Hülfe kommen, durch Abzapfen das Geblüt vermindern und das Corpus erleichtern, und wie insgemein die plethora nur als eine cauſa occaſionalis oder antecedens zu betrachten, alſo iſt es auch beſſer, wenn man deren Verminderung bey gelegener Zeit nur præſervative, als erſtlich im Nothfall vornimmt. Atque eandem opinionem in ſententiis a STAHLIO ceteroquin diverſiſſimus FRID. HOFFMANNUS alit. Adeo magni viri, dum de praxi agitur, quam experientia comprobat, inter ſe congruunt. Ita enim Cap. VII. de remediis ad ſanitatem tuendam §. V. habet: *quia nimia ex cibo ac potu repletio plethoræ & cacochymiæ fœcundiſſimis morborum procreatricibus plurimum favet, neceſſe eſt, ut medicus promovendis ſuperflui ſanguinis & humorum evacuationibus invigilet, quas inter Vſectio primum locum tenet & præſentaneum auxilium conſtituit.* Nec alia, magnus BOERHAAVIUS & cl. illius commentator SWIETENIUS quam Medici hactenus allegati, propoſuerunt. *Cum plethoram eſſe copiam boni ſanguinis majorem, quam quæ ferre poſſit eas mutationes, quæ vitæ inevitabiles accidunt, niſi inducantur morbi, in ſuis aphoriſmis* BOERHAAVIUS affirmet, ita in illum paſſum SWIETENIUS commentatur: *ſanguinis boni abundantia vocatur plethora, hinc ex ſe nusquam eſt morbus; ſupponit enim boni humoris auctam copiam, omnia autem reliqua ſe bene habere. Ideo* HELMONTIUS *credidit plethoram male inter morbos cenſeri, volens illud, quod bonum eſt, copia peccare non poſſe. Sed plethoricus homo dicitur: non qui jam ægrotat, ſed qui tali in ſtatu plenitudinis eſt, ut ſi ulterius augeatur copia humorum, vel calore aut alia quacunque de cauſa plus rareſcant humores, lædantur functiones. Hinc plethoricus homo poteſt eſſe ſanus, ſed in maximo vitæ diſcrimine verſatur*: quibus dein cum curationem miſſu ſanguinis abſolvi juberet BOERHAAVIUS, commentator addidit: *nimia boni ſanguinis copia erat cauſa omnium malorum enumeratorum, omne ergo quod hanc copiam minuit, proderit.*

Conf. Q. S.

Conf. Q. S.

rit. Sed omnium optime copia minuitur miſſo ſanguine, & ſtatim inde oritur levamen omnium ſymptomatum. Nunquam rectius medicina curat, quam ubi naturæ vires, quibus morbos levat, imitatur: Sed videmus & in ſanitate & in morbis nimiam plenitudinem a ſanguinis copia majori, vel & rarefactione nimia ortam, ſalutari hæmorrhagia tam feliciter tolli, hinc in junioribus perfecte valentibus, illo ætatis tempore, quo incipiunt vaſa jam fortiora reddita plus reſiſtere liquidis diſtendentibus, tam frequens ſalutaris hæc evacuatio eſt, inprimis increſcente verno calore.

Vſectio ad tuendam ſanitatem non curatoria ſed prophylacticæ dicenda.

Cum bonorum itaque humorum, quæ graves profecto morbos minatur, abundantiam & in ſanis fieri, huicque per ſanguinis miſſionem optime occurri poſſe, ratione & authoritate probaverimus, quidni Vſectionem prophylacticam prædicemus? Neque ſane alio nomine remedium ſanitati tuendæ idoneum inſigniendum videtur; uſu ſiquidem invaluit, ut, cum illa Medicinæ pars; quæ ſanitatem ſervandam, Hygienne, altera, quæ morbos levandos docet, Therapia dicitur; ea ratio, qua ſanitas tuetur, prophylactica, illa autem, qua morbi curantur, curatoria nominetur.

De ſignis quæ Vſectionem in ſanis indicant.

* Conf. Sauvages patholog. method. de ſignis.

Conf. Q. S. Vſectio neget. otioſis &c.

Conf. Q. S. pag. 157.

Summum jam atque neceſſarium Vſectionis in ſanis quoque uſum nobis probaſſe videtur, ut de ſignis, quæ illam indicent, de tempore hujus adminiſtrationi favente, de ſanguinis educendi quantitate quædam diſputemus, adhuc reſtat. Cum ſignum * nobis id dicatur, ex quo alterius præſentia cognoſcitur, nobis cauſæ abundantiæ ſanguinis, optima præbere poſſe ſigna videntur. Cauſæ prædiſponentes atque procatharcticæ cauſam immediatam ſiſtunt, quare merito bona digeſtio, laudus & valde nutriens victus, vita otioſa, ſubitanea evacuationum ſanguinis ſuppreſſio, ætas præprimis juvenilis florida, ad ſigna abundantiæ humorum laudabilium referuntur. Verum cum non minus ex effectu cauſa immediata appareat, nos illa phænomena, quæ in ſanis ex copioſiore ſanguine eveniunt, æſtimanda quoque autumnamus. Quare rectiſſime Swietenius ſtatuit:

ſtatuit: *Plethora præſens cognoſcitur, ſi prægreſſæ ſint cauſæ illæ, quæ nimiam ſanguinis boni copiam generant, ſi magna rubedo adſit in toto corpore, maxime conſpicua in illis locis, in quibus vaſa nulla cute tecta apparent nuda, ſi magnus calor ad extrema corporis usque inveniatur, ſi venæ inflatæ ſint, una cum pulſu forti, pleno; ſi a motu majore, aëris calore, aceto, vino, vel aliis quibuscunque calefacientibus aſſumptis ſentient in omnibus muſculis corporis mollem, plenum, diſtententem tumorem, una cum immobilitate quadam.* His ſomnum inquietum, reſpirationem ad corporis exercitium moleſtam, puncturæ ſenſum in corporis parum calefacti ſuperficie. Ex STAHLIO addimus, quæ omnia, cum delicatioribus illis, mollioris conditionis hominibus præ reliquis frequentia ſint, apud illos præſervatoriam ſanguinis diminutionem non absque periculo negligi poſſe videtur. Conf. Q. S. Praxin Stahl. Sectio I. §. 7. p. 243.

Tempus autem ejusmodi evacuationibus aptiſſimum ſine dubio illud habendum erit, quod ipſum ad ſanguinis abundantiam non modo confert, verum etiam incommodis ex illa provenientibus quam maxime favet. Ver itaque & autumnus illa anni tempora eſſe videntur, quæ ejusmodi evacuationes expoſcant, cum enim per hyemem appetitus plurimum vigeat, nec minimum, ob aëris inclementiam, a plurimis corporis exercitium ſuſcipiatur, corpus ceteroquin a frigore firmatum, humores ſat bene elaboret, humorum inde copia comparatur, quæ humido-tepida vernali tempeſtate non modo facillime increſcit, verum exagitata quoque graviſſimos inducere morbos valet. Atque idem de autumnali tempeſtate ſentiendum erit, liberior enim, quæ per æſtatem ſuccedebat tranſpiratio, cum autumnali appricitate & inclementia facile cohibeatur, qui non ex copia humorum pendentes ſuſcitari morbi poterunt? cumque hoc præſertim tempore evacuationes ſuperflui ſanguinis ipſa molitur natura, & frequens obſervatio morbos a plenitudine humorum hiſce præſertim invadere temporibus docet, nonne Vſectionis uſus

Quod tempus Vſectionibus præſervatoriis conveniat.

qui

Conf. Uratislavienſes in ſuis collectionibus, quæ anno 1718. notatu digna habuerunt p. Conf. Aphoriſ. Hypocrat. Sectione VI. Aph. 47.

qui rationi conſentaneus eſt, inde confirmatur. Similemque obſervationem optimi Medici, quod evacuationes prophylacticas hiſce temporibus inſtituendas ſuaſerint, feciſſe videntur. Quibus Vſectio aut purgatio conducit, his vere convenit, venam ſecare, aut purgationem facere, effatum Hippocratis eſt. Damit mit deſto beſſerem Nachdruck die Verminderung des Geblüts geſchehe, iſt nöthig, nemlich, ſo viel es die Umſtanden erlauben, dieſe chirurgigiſche Abzapffung und Verminderung zu rechter und bequemer Zeit vor die Hand zu nehmen, vornemlich um die Zeit da Tag und Nacht gleich, oder wann Laub und Graß hervorſticht und abfällt, verba ſunt Stahlii. Vſectio vere & autumno præſertim tempore æquinoctiali convenientiſſima eſt, ſummumque corporis a variis afflictionibus defendendi præſidium conſtituit, Frid. Hoffmanni opinio eſt.

Conf. Q. S.

Conf. Q. S.

Quantitatem jam quod attinet, ea neque ſit nimia, quæ vires deprimat, neque adeo levis, ut nihil factum fuiſſe videatur. Nimia humorum detractio vires vitales infringit, habitumque corporis infirmat, unde ex illa humoribus accumulandis aptius redditur, a parciore autem evacuatione, cum (teſte experientia) phænomena non auferantur, atque conamina toties naturæ ad evacuationes ſuſcitentur, periculum non avertitur. Corporis præprimis ac roboris habeatur ratio, graciles præ pinguibus Vſectiones fortiores melius ferre obſervatio docet. Detractiones ab octo unciis ad duodecim ſufficere, mihi hactenus viſæ ſunt.

Duo præterea hic nobis monenda videntur: primum, quod, tutiſſimum licet ac præſtantiſſimum Vſectio remedium ſit, ad ſanguinis quantitatem imminuendam, noxasque ex illa avertendas, incautiſſime tamen illi agant, qui huic tanquam ſacræ anchoræ confidentes, ne denuo humorum copia præter modum augeatur, inutilem curam exiſtimant: licet enim id non levis momenti negotium ſit, longiusque propterea expoſcat tempus, profectiore tamen

ætate

ætate, victus moderati ope, obtineri poterit. Hincque alterum eſt, quod moneamus, ne mutata licet regiminis ratione conſuetæ evacuationes citius poſtponantur; cum enim teſte experientia integræ conſtitutionis mutatio, nonniſi a ſucceſſu temporis & ætate præprimis obtineatur, a convenientibus evacuationibus non niſi ſucceſſive erit remittendum.

Itaque cum in ſanis, vegetis, & bene valentibus Vſectionis præſervatoriæ utilitatem & ratione & authoritate ſtabilivimus, ut & ſummos illius uſus in firma minus valetudine ſpecialius oſtenderemus, reſtaret. Verum cum Diſſertationem, non tractatum ſcribendi nobis animus ſit, temporisque anguſtiæ nos premant; aliam ad occaſionem propoſitum ſervaſſe neceſſum eſt.

COROLLARIA
EX
UNIVERSA MEDICINA.

I.

Solidum vivum dicimus, quod vi vitali pollet.

II.

Vis vitalis ſolidi eſt, qua id ad contactum irritamenti ſe contrahit, & criſpat.

III.

Hæc vis ſenſibilitati debetur, quæ a principio ſentiente.

IV.

Sanitas eſt ille ſolidorum ac fluidorum corporis humani ſtatus, in quo ad actiones ſibi competentes, ſine moleſtia ac diu peragendas idoneum eſt.

V.

Solidorum & fluidorum ea mutatio, quæ functiones ſenſibiliter lædit, morbus dicitur, cognoſcitur ex Symptomatis. Caveat Medicus ne Symptomata ex principio ſentiente ſalutaria, tanquam a cauſa morbi immediate pendentia habeat, hisque cum detrimento obluctetur.

VI.

Cauſa vera & proxima morbi eſt id, quod dictam mutationem efficit, nunquam ſimplex eſt, ſed ad illam tum principia prædiſponentia, tum procatarctica requiruntur.

VII.

VII.

Ex principii ſentientis conatu, ut nocivum ex corpore removeatur, ex ſtimulo vel noxii reſiſtentia, reddi poteſt ratio originis morborum, lenti & ſubiti incrementi, decrementi, perfectæ vel imperfectæ ſanationis, & viciſſim.

VIII.

Medicinam univerſalem, Arcana Agytarum Specifica, curasque Sympatheticas ingenuus Medicus deridet.

IX.

In morbis inflammatoriis cum pulſus duritie optimum anodynum eſt venæ ſectio, optima autem reſolventia nitrum, oxymel, aqua, acetum, derivantia clyſmata.

X.

In Febribus Bilioſis emetica conveniunt, ipſæque his peripneumoniæ bilioſæ non raro ſuperantur, noli tamen omnem febrim cum gravi reſpiratione, tuſſi, & ſputo cruento pro inflammatione pulmonum habere.

XI.

Spirituoſa in hyſtericis caute adhibeantur, iis prægreſſa debita præparatione Cortex peruvianus, limatura Martis, amara, corporis exercitium, aër ruralis, victus facilis, nec delicatus tamen, melius conveniunt.

XII.

Signa graviditatis, omnia fallacia ſunt, ſi fœtus motum excipias.

XIII.

Partus naturalis contractione uteri & niſu Matris abſolvitur; fœtus ad ſui excluſionem nil active contribuit.

XIV.

Fœtus vivus, qui via naturali ob nimiam pelvis anguſtiam naſci nequit, potius operatione cæſarea excindendendus eſt, quam mutilandus, & enecandus. Interea tamen ubi valde probabile eſt, fœtum eſſe mortuum, nec, dummodo pelvis anguſtia non obſit, manu extrahi poſſit, ſatius eſt, lethiferis illum producere inſtrumentis, quam cum fœtu matrem certo relinquere exitio.

XV.

Operatio Cæſarea non eſt per ſe & abſolute lethalis.

XVI.

Lethalitas & non Lethalitas ex natura & conditione vulneris & partis læſæ eruuntur, nec minus ad applicata remedia & illorum effectus reſpiciendum.

XVII.

Falſa eſt iſta opinio, nullaque plane nititur fundamento, vulnerato nonam aut decimam diem ſupervivente vulnus lethale non fuiſſe.